

ROZŠIŘOVÁNÍ NATO

Kdo se stal novým členem a kdo aspiruje na členství?

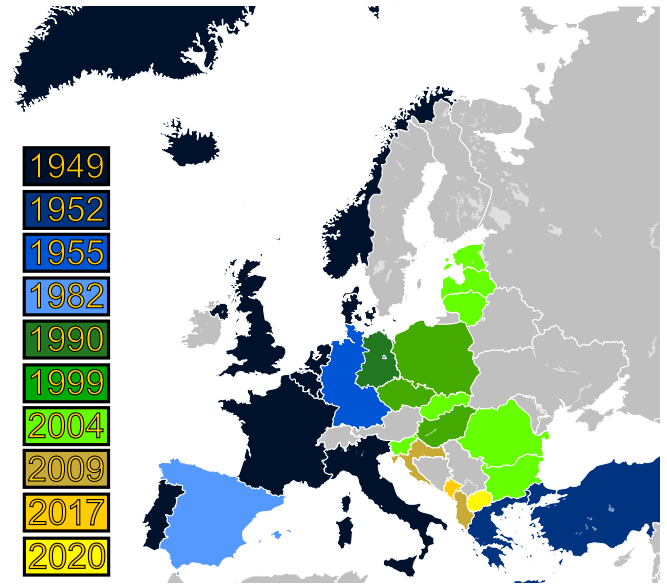
Rozšiřování Severoatlantické aliance je proces, kdy jsou do této mezinárodní bezpečnostní organizace přijímány nové členské země. Severoatlantická aliance se řídí tzv. politikou otevřených dveří, umožňuje tedy na základě [článku 10 Washingtonské smlouvy](#) vstup každému evropskému státu, který splní povinnosti a závazky vycházející z členství. S přijetím nové země musí souhlasit všechny alianční státy.

Studie o rozšíření

V roce 1995 si Aliance nechala vypracovat studii o rozšíření posuzující výhody přijetí nových členů do NATO a způsob, jakým by měli být přijati. Podle ní rozšíření Aliance o nové státy přispěje k posílení stability a bezpečnosti ve světě, podpoří demokratické reformy včetně zavedení civilní kontroly ozbrojených sil a posílí důvěru mezi státy. Mimo jiné stanovila pět požadavků, které musejí státy ucházející se o členství splnit:

- » Fungující demokratický politický systém založený na tržním hospodářství
- » Nediskriminovat menšinové obyvatelstvo
- » Závazek k mírovému řešení konfliktů
- » Ochota se vojensky zapojit do operací NATO
- » Demokratické civilně-vojenské vztahy a institucionální struktury

K rozšiřování NATO se vždy negativně stavělo Rusko. To si snaží udržet svůj vliv na Balkáně a odradit balkánské státy od vstupu do NATO. Proto se Aliance v posledních letech zaměřila na [posílení východního křídla](#). Zatím poslední člen, [Makedonie](#), byl přijat do Severoatlantické aliance v roce 2020 a nyní se zdá, že rozšiřování Aliance na čas ustane. Debaty o vstupu do NATO však živě probíhají například ve [Švédsku](#) a [Finsku](#).

Chronologie rozšiřování:

- 1949 Zakládajících 12 států: Belgie, Kanada, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, USA a Velká Británie
- 1952 Řecko, Turecko
- 1955 Západní Německo
- 1982 Španělsko
- 1990 sjednocení Německa, součástí NATO se stala i bývalá NDR
- 1999 ČR, Maďarsko, Polsko
- 2004 Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko
- 2009 Albánie, Chorvatsko
- 2017 Černá Hora
- 2020 Severní Makedonie

Argumenty zastánců rozšiřování NATO:

- » Získání bezpečnostních záruk a posílení bezpečnosti regionu
- » Posílení bezpečnostní spolupráce, zvyšování interoperability armád a snížení rizika vzniku konfliktu
- » Vstupem do NATO posiluje role i menších zemí na mezinárodním poli, jejich hlas je nutný k přijetí rozhodnutí
- » Snaha zbavit se statusu postsovětské země a vazeb na Rusko
- » Integrace východní Evropy do NATO vede k šíření demokratického étosu
- » Dialog a bezpečnostní konzultace mezi spojenci
- » Udržení zájmu USA o dění v Evropě

Argumenty odpůrců rozšiřování NATO:

- » Rusko se snaží odradit státy východní Evropy od vstupu do Severoatlantické aliance - rozšíření by mohlo vést k nárůstu agrese Ruska
- » NATO vzniklo na počátku studené války jako hlavní nástroj proti expanzi Sovětského svazu a šíření komunismu a v současnosti již není potřeba
- » S nárůstem počtu členských států rostou i komplikace v rozhodovacím procesu založeném na principu konsenzu, kterého musí dosáhnout stále více zemí.
- » Země chce zůstat neutrální a nebyť na straně Východu ani Západu

Factbox natoaktual.cz je vydáván Informačním centrem o NATO v Praze jako přehled informací a zdrojů k vybraným tématům.

Není oficiálním vyjádřením NATO ani žádné jiné české nebo zahraniční vládní instituce.

V případě dotazů se neváhejte obrátit na IC NATO na adrese info@natoaktual.cz.

Budoucí rozšiřování

Bosna a Hercegovina je aktuálně **jedinou oficiální kandidátskou zemí**. Mezi lety 1995 a 2004 dohlíželo NATO v Bosně a Hercegovině na dodržování Daytonské mírové dohody. V roce 2006 se Bosna a Hercegovina připojila k programu Partnerství pro mír a v roce 2010 byla vyzvána, aby se připojila k Akčnímu plánu členství. Obyvatelé Bosny a Hercegoviny se v názoru na členství v NATO rozcházejí především podle etnicity. Bosňáci společně s Chorvaty vstup podporují, naopak Bosenští Srbové, podporovaní Ruskem a Srbskem, jsou zastánci vojenské neutrality. [Připojení Bosny a Hercegoviny](#) k NATO a EU by výrazně [posílilo stabilitu v regionu a snížilo riziko dalšího konfliktu](#). Země se aktivně podílí na misi v Afghánistánu a má diplomatické zastoupení při NATO v Bruselu a na velitelství SHAPE.

Ukrajina - Ukrajinská vláda dlouhodobě [podporuje vstup Ukrajiny do EU a NATO](#). V roce 1994 se Ukrajina připojila k programu Partnerství pro mír. Ačkoliv byla Ukrajině na summitu v Bukurešti 2008 slíbena pozvánka k členství v NATO, ukrajinský parlament v roce 2010 odhlasoval, že se Ukrajina o vstup ucházet nebude. V roce 2017 ukrajinský [parlament přijal právní předpis](#) obnovující snahy o členství v NATO. Aby se Ukrajina mohla stát členem, je nutné, aby byla suverénní, nezávislou a stabilní zemí.

Gruzie - Na summitu v Bukurešti v roce 2008 bylo Gruzii společně s Ukrajinou přislíbeno přizvání do Aliance. Gruzie navázala vztahy s Aliancí již v roce 1992 a na summitu v Praze v roce 2002 oficiálně oznámila svůj záměr stát se členem. Členství podporuje celá gruzínská vláda i většina obyvatel, členství v NATO je také zakotveno v nové gruzínské ústavě. Gruzie však nespĺňuje podmínku územní celistvosti pro vstup do Aliance, protože část gruzínského území stále okupuje Rusko.

Vystoupení z NATO

Každá členská země NATO má možnost z Aliance vystoupit. Toto právo je zakotveno článkem 13 zakládací listiny NATO, Washingtonské smlouvy: Po dvaceti letech platnosti smlouvy může kterákoli smluvní strana odstoupit od smlouvy rok poté, co podá oznámení o odstoupení vládě Spojených států amerických, která vyrozumí vlády ostatních smluvních stran o každém oznámení o odstoupení.

Bibliografie a zdroje k tématu:

- » NATO (2020): Enlargement. 5. 5. 2020.
Online: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm
- » Natoaktual.cz (2014): NATO se nemůže přestat rozšiřovat, vyzval jeho bývalý šéf Robertson. Natoaktual.cz. 13. 3. 2014. Online: https://www.natoaktual.cz/zpravy/rozhovor-s-lordem-robertsonem.A140313_171624_na_zpravy_m00
- » NATO (2017): NATO Enlargement & Open Door. Factsheet. Online: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_11/20171130_1711-factsheet-enlargement-eng.pdf
- » SÍTILIDES, John. (2020): A Cyprus Settlement: Pulling NATO Into the 21st Century. Global Europe Program. Květen 2020. Online: <https://www.wilsoncenter.org/publication/cyprus-settlement-pulling-nato-the-21st-century>
- » COFFEY, Luke. (2018): How to Admit Georgia to NATO — Without Triggering a War. The Heritage Foundation. 1. 6. 2018.
Online: <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/how-admit-georgia-nato-without-triggering-war>

Vstup České republiky do NATO

Česká republika se spolu s Polskem a Maďarskem staly členskými státy NATO v první vlně rozšiřování po konci studené války. Zároveň se staly prvními členy NATO, kteří dříve byli členskými zeměmi Varšavské smlouvy.

“[Vstup do NATO] nám dává naději, že naše země už nikdy nepodlehne ani nebude obětována jakémukoliv agresorovi a zároveň vyjadřuje jasné odhodlání spoluodpovídat za svobodu národů, lidská práva, demokratické hodnoty a mír na našem kontinentě.”
Václav Havel, prezident ČR (1999)

O ukotvení České republiky v transatlantických a evropských strukturách se největší mírou zasloužil tehdejší prezident Václav Havel. Jedním z jeho prvních zahraničněpolitických kroků bylo dosažení dohody o odsunu sovětských vojsk z československého území a následné rozpuštění Varšavské smlouvy, k němuž došlo v Praze 1. července 1991. Tím vytvořil prostor pro další směřování České republiky na Západ. Havel sehrál klíčovou roli v přesvědčování amerického a západního establishmentu k otevření NATO novým členům. Spoluhráčem mu při tom byla tehdejší americká ministryně zahraničí Madeleine Albright, narozená v Československu.

V roce 1994 se ČR připojila k aliančnímu programu spolupráce s nečlenskými zeměmi s názvem Partnerství pro mír a v roce 1997 byla na summitu NATO v Madridu oficiálně přizvána ke vstupu do Aliance.

12. března 1999 se ČR oficiálně stala členem NATO. Ministr zahraničí Jan Kavan a jeho kolegové z Polska a Maďarska Bronisław Geremek a János Martonyi odezdali ve městě Independence v americkém státě Missouri ministryni zahraničí USA Madeleine Albright ratifikační listiny o vstupu svých zemí do NATO. Tři roky poté, v listopadu 2002, se v Praze konal summit NATO, poprvé na území bývalého Východního bloku.